

Onthoofd op patriciërsgrond

Uit het huisarchief (Peter Kamminga)

Afgelopen 17 februari was niet de eerste keer dat nabij de Fraylemaborg het monumentale bronzen hoofd van Kornelis ter Laan werd weggenomen. In 2010 gebeurde dit ook al eens. Destijds werd het beeld in één stuk teruggevonden. Merkwaardig genoeg kwam het beeld nu opnieuw snel terug, met nationale detective-hulp. Alstublieft!

De diefstal is uiteraard op geen enkele wijze te rechtvaardigen en deze ontvreemding deed en doet pijn! Maar ik kan de dader(s) een vorm van onbewust historisch besef niet ontzeggen. Waarom dat zo is volgt later.

14 juli 1951

In tegenstelling tot RTV-Noord - die berichtte dat dit monument voor Ter Laan in 1968 was opgericht – dacht ik terug aan de officiële (eerste) onthulling, op 14 juli 1951. Het was de Alg. Vereniging “Grunnen” die deze zomerse dag had gekozen het door hen geïnitieerde monument persoonlijk aan Ter Laan aan te bieden, in aanwezigheid van meer dan honderd (officiële) genodigden. Kornelis was er zeer gelukkig mee. De uitgerukte pers nam de pen én

het fototoestel ter hand en publiceerde in de daaropvolgende dagen hoe Slochteren die 14e juli geheel in het teken van Ter Laan had gestaan, mét een vooraf gearrangeerd en gedetailleerd voorbesproken afsluitend bezoek aan de familie Van der Hoop van Slochteren, om kwart voor vijf in de middag.

Voor dat bezoek had “Grunnen” Evert ter voorbereiding schriftelijk gevraagd of hij Ter Laan wilde toespreken, zekerheidshalve gevolgd door het vriendelijk verzoek of hij Ter Laan nadien de gelegenheid wilde bieden ‘iets terug te zeggen’. Zo geschiedde. De journalist van de Winschoter Courant schreef dat het ontvangst op het landgoed volgens Ter Laan zelf *de kroon op de feestelijke dagen* waren.

Anti-Ter Laan

Een ‘kroon’ op de feestelijkheden. Hoe anders was dat een halve eeuw eerder, toen beide heren tijdens de Tweede Kamerverkiezingen in 1905 de politieke degens kruisten voor het district Hoogezand. De “Commissie uit Hervormde kiezers in Slochteren” had onder leiding van de broers Evert en Matthijs en dominee Meeuwenberg voor deze campagne een bondig anti-Ter Laan verkiezingsaffiche

laten drukken. Iemand die zich christelijk noemde zou immers nooit op de sociaaldemocraat Ter Laan kunnen stemmen. Na weergave van een aantal inhoudelijke argumenten niet op hem te stemmen werd onderaan de oproep gedaan vooral *wel* naar het stembureau te komen, want:

“Wie thuis blijft steunt misschien zonder het te willen, maar zeker zonder het te kunnen verantwoorden, Ter Laan.”

Dit terwijl Ter Laan in het jaar ervoor Evert nog zo vriendelijk een telegram had gestuurd naar aanleiding van diens promotie:

“Van harte voor ons toekomstig Kamerlid voor Slochteren.”

De liefde

Vanwaar dan in 1951 deze openlijke verwelkoming met vlaggen-eer vanuit de borgtoren? Had Ter Laan vroeger niet geweigerd te vlaggen voor de koningin, tegen het zere been van de Oranjegezinde borgfamilie?

Het was de politiek-sociale maatschappijvisie die hen zo scherp scheidde. Maar ze vonden elkaar in de liefde voor en de bestudering van de geschiedenis van de Groninger taal en cultuur. Daarover hadden in de jaren '20 deze rode burgemeester uit Zaandam en de rechts-conservatieve burgemeester van Slochteren zelfs gecorrespondeerd. Niet doorvertellen!

Bovendien waren begin jaren '50 de maatschappelijke verhoudingen onderhevig aan verandering, en zolang dit monument Kornelis' *culturele* verdiensten zou eren kon men zich daar in vinden. De familie was dan ook bereid de bijbehorende grond voor een nette prijs te verkopen, alhoewel de verkoop pas rond kwam toen het monument al was onthuld.

Wellicht dat alleen de feestdatum - 14 juli - nog een stil sociaaldemocratisch statement was.

Noot 1: Op 6 juli 1968 is het bronzen beeld toegevoegd aan de gedenkzuil, gefinancierd door het K.ter Laan-fonds en vervaardigd door Wladimir de Vries. RTV-Noord heeft na de tip de berichtgeving op 21 februari aangepast.

K. ter Laan bij de onthulling van zijn eigen monument op 14 juli 1951.

Dief

Historisch besef van een dief? Dit monument is nu tweemaal onthoofd. Het oorspronkelijk monument uit 1951 had eveneens geen hoofd. Deze werd pas later - in 1968 - toegevoegd. Het is dus in die zin juist dat het ensemble zonder hoofd het meest oorspronkelijk is. Met die intentie zal het echter niet zijn weggenomen.

Wel tot het oorspronkelijke ensemble behoorde een zitbank met eikenhouten balkenplateau, rustend op een stenen fundament. Maar die ontbreekt ook. In het kader van dorpsvernieuwingsplannen van de toenmalige gemeente Slochteren is deze destijds helaas door onwetendheid afgevoerd en vervangen door catalogusbankjes.

Over historisch besef gesproken.

K. Ter Laan op het voorterrein van de Fraeylemaborg, met in zijn rechterarm - voor de kijker links - Louise van Panhuys - Thomassen à Thuessink van der Hoop van Slochteren.